

ØVELSE #5

AT FÅ OG GIVE MAGTEN FRA SIG

Demokrati handler i sidste ende om at forhandle, fordele og få eller afgive magten over beslutninger. Det behøver ikke at være et nulsumsspil, og for det meste vil det lykkes at forhandle sig til et sted midt imellem, hvor mange mener, at magten er brugt godt.

Når man skal træne demokrati, er magt og muligheden for at få den, derfor også en helt central øvelse. Der skal være noget på spil og noget at vinde eller tabe eller tale sig til rette om. Øvelsen her er ikke kun svær for dem, der deltager i den, men helt sikkert også for dig, der har kastet dig ud i at facilitere den.

OPVARMNING: JERES EGET DEMOKRATI

- **Varighed:** 1-1,5 time
- **Det skal deltagerne bruge:** Noget at skrive på – fx en tavle, flips el.lign.
- **Hvor kan øvelsen laves:** I et almindeligt klasse-/mødelokale
- **Form:** Øvelsen gennemføres i plenum

SÅDAN GØR DU:

Rammesætning (10 minutter)

Øvelsen handler om at beslutte, hvordan jeres fællesskab skal fungere demokratisk – hvad enten det er et frivilligt fællesskab, en skoleklasse eller noget tredje. Tal med deltagerne om, hvad det er, de skal:

- I skal nu bestemme jer for, hvordan I vil træffe beslutninger i jeres demokrati her i vores fællesskab.
- I skal både bestemme jer for, hvordan beslutninger skal træffes, og så skal I prøve at gøre det bagefter.
- Det, I beslutter i dag, er ikke endeligt. I kan altid tage det op igen og forhandle en ny demokratiform, hvis I finder ud af, at det ikke virker sådan her.

Hvis du vurderer, at det er nødvendigt, kan I også starte med at tale om, hvad demokrati egentlig er, og hvilke former der findes:

- Hvad er demokrati, og hvilke former for demokrati kender I?
- Hvem træffer beslutninger i et demokrati?
- Hvilke situationer kender I, hvor det bliver brugt?

DEL 1:

Jeres demokrati (15 minutter)

Det er op til deltagerne at finde ud af, hvordan de vil løse opgaven. Målet er at beslutte, hvordan deres demokrati skal fungere fremover.

De skal derfor blive enige om fig.:

- Hvem træffer beslutninger? Alle eller repræsentanter for mindre grupper?
- Hvordan træffer I beslutninger? Flertalsafstemning, konsensus, mindretalsbeskyttelse?
- Hvordan sikrer I jer, at alle har mulighed for at blive hørt? Skal I fx have en ordstyrer, skal der være en taler for og imod hvert forslag, eller skal I tale jer til rette allesammen sammen?

Opsamling på del 1 (10 minutter)

Tal med deltagerne om deres beslutning. Spørg fx:

- Hvordan ligner jeres demokrati det demokrati, der findes andre steder?
- Hvilke fordele og ulemper er der ved den form, I har valgt?
- Var jeres vej hen til beslutningen demokratisk? Kunne det have været mere demokratisk?

DEL 2:

Første beslutning (15-25 minutter)

Nu skal deltagerne prøve deres demokrati af i praksis. De skal træffe en beslutning om noget, der betyder noget for dem – der skal altså være noget på spil. Tænk også gerne over, om der kan være beslutninger, hvor der formentlig vil være uenighed, og hvor flere skal tale deres sag, for at de kan beslutte. Så træner I flere færdigheder på én gang.

En beslutning kan fx være:

- Må man spise mens vi har undervisning/holder møde?
- Har man sin mobiltelefon med/fremme, når vi er sammen?
- Må man have hat/kasket/overtøj på indendørs?

Afhængigt af, hvor svær eller stor en beslutning deltagerne skal træffe, kan du variere tidsrammen for dette punkt. Det er vigtigt, at det ikke bliver for langt, men læg evt. en buffer ind, hvis de er lige ved og næsten, når den afsatte tid egentlig løber ud.

Opsamling på del 2 (10 minutter)

- Hvordan gik det?
- Var det svært/irriterende/nemt/sjovt?
- Var I gode demokrater, eller var der ting, der godt kunne have været bedre?

“Da vi skulle beslutte, hvordan vores demokrati skal være og bruge det til at bestemme, blev det mere tydeligt, hvem af os der tager ansvar, og hvem der ikke gør. Vi kan bruge det, når vi kommer tilbage i klassen, fordi vi også kan se, hvem der har brug for en hånd. Vi har lært mere om hinanden og på nogle andre områder, end man normalt gør.”

- elev, der har deltaget i Grib Demokratiet

ÆGTE TRÆNING I AT FÅ OG GIVE MAGTEN FRA SIG

Den vedvarende træning i at få (og afgive) magt er i virkeligheden bare mere af det samme. Når deltagerne i jeres fællesskab har dannet et demokratisk sæt spilleregler, kan det bruges i alle mulige sammenhænge.

SÅDAN GØR DU:

Det kan være, der allerede er konkrete anledninger til det i hverdagen, men du kan også arbejde med løbende at lægge beslutninger ind, der skal træffes i det nye demokrati. Det kan fx være:

- Hvilke regler skal der være for vores samvær, når vi holder pauser?
- Hvilke regler skal der være for gruppedannelse?
- Er det okay at komme for sent?
- Hvilke værdier gælder for vores fællesskab?
- Hvordan vil vi gerne som hovedregel løse konflikter i vores fællesskab?

Det vigtigste er, at demokratiet bliver brugt og øvet og udfordret. Det kan derfor godt være, at I skal starte med lidt mindre beslutninger, hvor en fælles beslutning formodes tættere på, og så trappe op et skridt ad gangen. Husk også at tale løbende om, hvordan det går, om der er noget i det demokrati, deltagerne har bygget, der ikke virker eller som virker bedre end forventet. Er der noget, de mangler at tage stilling til eller justere, så det bliver endnu bedre? Brug evt. spørgsmålene fra opsamlingen til del 2 ovenfor, og byg på derfra.

REFLEKSION: - TIL DIG, DER SKAL GIVE MAGTEN VÆK

Der er næsten ingen beslutninger, du ikke kan overlade til deltagerne. Men det betyder ikke, at du skal overlade dem alle sammen. Slet ikke. Det vigtige ved denne øvelse er at blive bevidst om, hvornår man afgiver magt, og hvornår man ikke gør.

Holder du på magten til at træffe en bestemt beslutning, fordi det er bedst for fællesskabet på den måde? Fordi der er andre rammer/regler, der gør, at det skal du? Eller fordi du synes, det er svært at give slip på den og miste en del af kontrollen over, hvad der så sker?

Vigtige principper for den ægte træning i magtavgivelse er:

1. Vær bevidst om, hvilke områder du vil afgive magten på, og hvilke du ikke vil – og reflekter løbende over, om de områder ændrer sig
2. Tag små, men reelle skridt – hvis deltagerne skal lære noget om og af inddragelsen, skal du starte et sted, hvor det er muligt at være med. Men vær også klar til at give mere slip, i takt med at deres demokratiske færdigheder vokser med erfaringen.
3. Vær åben og ærlig i din kommunikation – husk at fortælle deltagerne, hvornår du faktisk giver dem magten, men også, hvornår du ikke gør – i det sidste tilfælde også gerne hvorfor.

Det at give magten fri kan være en ret grænseoverskridende øvelse. De ved vi, og hvis du har brug for lidt faglige argumenter for, hvorfor det er en god ide, kan du eventuelt læse mere i kapitlet Verdens bedste demokratiske træningsbane på side 73.

”Øvelsen, hvor eleverne skulle lave deres eget demokrati og træffe beslutninger, var sjov og viste nogle nye sider hos dem. Som lærer eller den, der plejer at sætte rammerne, skal man være en jasiger for at bruge øvelsen, fordi man ikke ved, hvad der skal ske. Man skal kunne hvile i det kontroltab uden at føle sig kørt ud på et sidespor.”

– lærer, der har deltaget med en klasse i Grib Demokratiet